

Remissvar

Sveriges riksdag
100 12 Stockholm
registrator.riksdagsförvaltningen@riksdagen.se

Dnr 1416-2021/22

Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Stiftelsen Allmänna Barnhusets synpunkter på promemorian

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser behovet av en samlad barnlag

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att utredarens förslag bidrar till möjligheten att förbättra hänsyn till barnets bästa när vård enligt LVU fortsätter.

Vi beklagar att utredningen givits ett avgränsat uppdrag, med fokus enbart på LVU. Behovet av en mer genomgripande analys av hur samhällsvårdade barns rättigheter tillgodoses eller begränsas i fler relevanta lagar påpekas i utredningens promemoria och delas av oss. Vi efterfrågar möjligheten att reglera barns rättigheter i en särskild barn- eller barnskyddslag på ett ändamålsenligt, sammanhållet och för allmänheten lätt begripligt sätt. Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill särskilt uppmärksamma utmaningen att tillgodose vårdbehoven för unga efter myndighetsåldern. Utredarens uppdrag och förslag sträcker sig fram till myndighetsålder, men vi ser behovet av att tydligare lagreglera vård och omsorg under de första åren som vuxen, i likhet med lagstiftningen hos våra nordiska grannländer. Vår förhoppning är att utredningen *Barn och unga i samhällets vård* (S 2021:06) kan lämna förslag som tillgodoser detta behov.

Förslaget är dock ett välkommet steg vidare i hur lagen kan utformas för att tillgodose barnets bästa i specifik omständigheten samhällsvård under tvång när ursprungliga rekvisit för omhändertagande upphör.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar utredarens förslag

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har följt försöken att lämna lagförslag om att kunna tillgodose barnets bästa vid avslut av samhällsvård i flera utredningar. Ingen har hittills lyckats formulera ett förslag om hur detta kan göras som har antagits som lag. Farhågan att bryta mot Europakonventionen, rättssäkerhet eller återföreningsprincipen har tyvärr stoppat de många gånger välbehövliga förslagen.

I denna utredning vägs för första gången återföreningsprincipen som vägledande princip mot Europadomstolens synsätt på Europakonventionens artikel 8 utifrån begreppet familj som *de facto* familj. Det öppnar en möjlighet att kunna beakta barnets egen rättighet till skydd för privat- och familjeliv när familjehemmet har blivit barnets *de facto* familj. Detta kan i sin tur få implikationer i bedömningar om vårdens avslut eller fortsättning, om vårdnadsöverflyttning och även adoption. Vi ser det som ett potentiellt framkomligt sätt att bättre kunna tillgodose barnets bästa i kommande lagstiftning.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets kommentar om vårdnadsöverflytt

Frågan om vårdnadsöverflytt var såvitt vi förstår inte ett primärt uppdrag för utredaren, men av naturliga skäl berörs den frågan när bedömningar om fortsatt vård ska göras och när lagförslag som reglerar denna process utformas. Följaktligen skriver utredaren om detta i promemorian och därför kommenterar vi även detta.

Vår bedömning är att det är rimligt att juridiskt kunna matcha den utvecklingspsykologiska transfereringen när barnet definierar sin familj som det familjehem där det bor, snarare än dess ursprung innan vården påbörjades. För vissa barn i samhällsvård, ofta de väldigt unga barnen, sker detta ganska snart efter att barnet rotat sig i sitt familjehem. Andra barn i familjehemsvården kommer aldrig till den punkt där familjehemmet blir barnets reella familj. Därför behöver, enligt vår bedömning, lagen utformas för individuella bedömningar baserade på flera olika grunder, i stället för fastlagda generella tidsramar i fråga om tidpunkter för bedömning av vårdnadsöverflyttning.

I Socialstyrelsens uppföljning 2006, var farhågan att mista stöd ett vanligt skäl till att familjehemsföräldrar tvekar till att medverka till vårdnadsöverflyttning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset känner mycket väl till detta dilemma från det senaste decenniets arbete i nätverket för Skolfam, där många av våra anslutna kommuner berättar om familjehem som avböjer vårdnadsöverflytt eftersom det samtidigt skulle innebära att stödet från Skolfam avslutas i de flesta kommuner. Förslag om möjligheter att ge fortsatt stöd efter vårdnadsöverflyttning ser vi som angelägna, men har dessvärre inte ingått i utredarens uppdrag att lämna.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredarens ifrågasättande av lämpligheten i att en socialnämnd överväger vårdnadsöverflyttning efter två år. Vi menar att det inte primärt är just tiden två eller tre år som är kärnan i dilemman, utan snarare den instrumentella synen på en bestämd tid som skulle passa flertalet och normeras i lag. För vissa barn i samhällsvård, i synnerhet de som omhändertas i mycket låg ålder, kan två år vara en rimlig, eller rentav lång period för att få underlag till ett beslut om den mer långsiktiga inriktningen av vården. För andra kan tre år vara en otillräcklig period.

Vårt förslag är i stället att i lag reglera bedömningsprocessen, så att det i den initiala vårdplanen vid omhändertagandet anges när en permanensbedömning ska göras. Denna permanensbedömning ska mynna ut i antingen inriktningen återförening med barnets vårdnadshavare, eller fortsatt stöd till barnets de facto familj och eventuellt vårdnadsöverflytt eller adoption. Permanensbedömningen ska prövas och fastställas i domstol.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets synpunkter på utredningens förslag

10.2 En prövning i två steg av om vård enligt LVU ska upphöra

Utredningens förslag: När det inte längre finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU och de omständigheter som ledde till ett beslut om vård har förändrats på ett genomgripande och varaktigt sätt ska socialnämnden som utgångspunkt besluta att vården ska upphöra. Vården ska dock inte upphöra om förutsättningarna för fortsatt vård enligt andra stycket är uppfyllda.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. En prövning i två steg tillgodoser på en och samma gång behovet av att bedöma de ursprungliga skälen till omhändertagandet, samt att kunna ta hänsyn till barnets bästa oberoende av bedömningen av skälen till att vården beslutades.

10.3 En ny grund för fortsatt vård införs

Utredningens förslag: Även om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns ska vården ändå fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Vid bedömningen av denna risk ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande.

Vid bedömningen enligt andra stycket ska bland annat följande beaktas:

- barnets inställning till vården och fortsatt placering samt vad barnet uttryckt i övrigt,
- barnets relation till vårdnadshavare, syskon, familjehemmet eller annan omsorgsgivare,
- barnets förankring i förskola eller skola och i den sociala miljön,
- barnets ålder, placeringstid och behov av kontinuitet, och
- om barnet har särskilda behov, pågående behandling eller annan insats.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Detta tillägg i 21 § LVU följer på första stycket och öppnar för möjligheten att fortsätta vården om det bedöms vara barnets bästa. Det innebär, om det antas, att Barnkonventionens artikel 3 vägleder nationell lagstiftning. Som vi bedömer detta förslag, är det en kodifiering av innehållet i en bedömning om barnets bästa, vilket bedöms underlätta tillämpningen och stärka rättssäkerheten, genom att minska osäkerheten i begreppet ”barnets bästa”.

10.4 Bestämmelsen ska vara tillämplig även för barn som är placerade med stöd av 3 § LVU

Förslag: Bestämmelsen om upphörande av vård ska innefatta både barn som är placerade med stöd av 2 § LVU och barn som är placerade med stöd av 3 § LVU.

En ung person, det vill säga mellan 18 och 20 år, omfattas däremot inte av bestämmelsen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Att behandla barn olika beroende av den legala grunden till vården vore orimligt. Vi ser också rimligheten i avgränsningen till 18 år när det gäller bedömning om fortsatt vård, eftersom detta annars skulle innebära att myndiga människor bedöms utifrån vad som vore bäst för ett barn. Dock ser vi behovet av stöd till unga över 18 år i samhällsvård, även i fråga om stöd från ett familjehem, men det är inte relevant för specifikt detta förslag.

10.5 Socialnämnden ska revidera vårdplanen

Utredningens förslag: Om vården ska fortsätta med stöd av andra stycket ska socialnämnden revidera vårdplanen i enlighet med 11 kap. 3 § SoL.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. När vården fortsätter på en ny legal grund är det inte bara rimligt, utan självklart att vårdplanen revideras, vilket redan framgår i 11 kap. 3 § SoL. Dock efterfrågar Stiftelsen Allmänna Barnhuset en mer uttalad beskrivning av vad en vårdplan bör innehålla i olika skeden av vården. I detta fall, när vården planeras fortsätta, vore det rimligt att vårdplanen anger i vilket långsiktigt syfte och riktning den bedrivs. Är det återförening med vårdnadshavare eller en mer långsiktig vård i familjehemmet under barnets uppväxt? Vårdplanen bör kunna ses som ett verktyg för att stärka barnets, familjehemmets och även vårdnadshavarnas långsiktiga trygghet och tillit till myndighetens bedömning.

10.6 Vård som har fortsatt enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU upphör när barnet fyller 18 år

Utredningens förslag: Nuvarande bestämmelser om vårdens upphörande kompletteras med en bestämmelse som innebär att vård som har fortsatt enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU upphör när barnet fyller 18 år. Detta gäller oavsett vilken bestämmelse som låg till grund för det inledande beslutet om vård.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. En bortre tidsgräns för vården, som sammanfaller med myndighetsåldern är en rimlig avgränsning. I synnerhet när det är barnets behov som ligger till grund för vården och den vårdade inte längre är ett barn och därmed inte kan vårdas utan att rekvisiten för 3 § LVU är uppfyllda. Däremot ser vi behov av kompletterande bestämmelser som reglerar stödsatser inriktade mot unga inom ramen för eftervård, men det regleras rimligtvis i SoL, eller ännu hellre i en Barn- eller barnskyddslag, där såväl vård under frivillighet som under tvång till barn och unga kan regleras.

10.7 Ett särskilt beslut ska fattas som ska prövas av domstol

Utredningens förslag: En bestämmelse införs som innebär att en socialnämnd ska fatta ett särskilt beslut om nämnden bedömer att vården ska fortsätta med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 21 § andra stycket LVU. Ett sådant beslut ska inom fyra veckor från beslutsdagen underställas förvaltningsrätten.

Om inte socialnämnden underställer förvaltningsrätten beslutet inom fyra veckor upphör vården.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Det är enligt oss rimligt att ett beslut som innebär fortsatt tvångsvård är rättssäkert och vilar på en domstols bedömning.

10.8 Möjligheten att begära hemtagning regleras och begränsas

Utredningens förslag: Ett barn som har fyllt 15 år och den eller de som har vårdnaden om ett barn får begära att vård utanför det egna hemmet ska upphöra.

En begäran från en vårdnadshavare om att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU eller vård som därefter fortsatt med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 21 § andra stycket LVU ska upphöra behöver inte prövas av socialnämnden om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Vår bedömning är att hemtagningsbegäran bör regleras i lag såsom utredaren föreslår, men att åldersgränsen för barn att själva väcka talan bör sättas till 12 år och att barn tillförsäkras ett eget juridiskt biträde för möjligheten att föra sin egen talan med stöd av ombud i frågor som gäller barnet själv.

I frågan om ett moratorium för förnyad hemtagningsbegäran om sex månader, följer principen de regler som gäller i flera andra länder och Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker den. Dock bedömer vi att 12 månader vore en tidsutsträckning som bättre motsvarar barnets behov av långsiktig trygghet, planerbarhet och vårdnadshavares reella möjligheter till förändringar på ett varaktigt och genomgripande sätt.

10.9 Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till SoL

Utredningens förslag: Möjligheten att besluta om flyttningsförbud i samband med att vård enligt LVU upphör tas bort. Det ska fortfarande vara möjligt att meddela beslut om flyttningsförbud i samband med att en frivillig placering enligt SoL upphör. Bestämmelserna om flyttningsförbud flyttas därför till SoL.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Möjligheten till flyttningsförbud blir obsolet när det andra steget i 21 § LVU införs, men kan fortfarande ha relevans för barn som vårdas med stöd av SoL. Därför bedömer vi att förslaget att flytta bestämmelsen till SoL är rimligt.

10.10 Barnrättsperspektivet stärks genom att barn benämns i lagen

Utredningens förslag: För att stärka barnrättsperspektivet kompletteras *den unge* genomgående med *barnet eller* i de bestämmelser som är tillämpliga på barn. Med barn avses varje människa under 18 år. Med den unge avses varje människa mellan 18 och 20 år. En definition av barn respektive den unge eller ung person införs i 1 § LVU.

Som en konsekvens av detta föreslås även att *barn* ska ingå i lagens namn. Lagen föreslås därför ändra namn till lagen med särskilda bestämmelser om vård av *barn* och unga.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Att barnperspektivet stärks genom att *barn* konsekvent benämns tillsammans med *unga* i lagen är en förändring vi välkomnar.

Dock föreslår vi att satsen -med särskilda bestämmelser- stryks ur lagens namn. Alla lagar innehåller ”särskilda bestämmelser” och en lag är just en särskild bestämmelse. Att satsen ingår i lagens namn kan med fog anses vara en tautologi. Lagens namn borde vara *Lagen om vård av barn och unga*.

Föredragande i ärendet har varit Rikard Tordön.

2022-06-01

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Anne Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare